

העולה מהסוגיא

מסכת יבמות ◇ דף צז - קג ◇ גליון 15

פרשת שלח ה'תשפ"ב

פרק אחד עשרה

דף צז

- ◇ איסור קרובות אשתו (כגון אמה בתה אחותה) – נאמר באופן שנשא את האשה ולא נאמר באופן שאנס את האשה^א.
- ◇ האם מותר לישא אנוסת אביו – לרבנן מותר לר' יהודה אסור^ב.

◇ איסור אשת אח בגרים

- גר שהורתו ולידתו שלא בקדושה:
  - מדאורייתא – אין בו איסור אשת אח משום שגר שנתגייר נחשב 'כקטן שנולד' ואין בו איסור קרובים^ג.
  - מדרבנן:
    - לרב ששת – באופן שהם אחים מהאם או אחים מהאב והאם אסורים, ובאופן שהם אחים מהאב ולא מהאם מותרים^ד.
    - לרב אחא בר יעקב:
      - ללישנא קמא – באופן שהם אחים מהאם אסורים, ובאופן שהם אחים מהאב ומהאם או שהם אחים מהאב ולא מהאם מותרים^ה.
      - ללישנא בתרא - רבנן לא גזרו כלל.
  - גר שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה – אינו נחשב 'כקטן שנולד' ולכן אסור מדאורייתא באשת אחיו מאמו^ו.

דף צח

◇ איסורי עריות בגרים

- עריות שנוצרו ללא קידושין:

✧ השלמות ✧

- א המקור שאיסור קרובות של אשתו נאמר רק באופן שנשא את האשה ולא באופן שאנס את האשה ואת אמה ואשה אל אחותה לא תקח) או מדכתיב 'ערות בת בנך או בת בתך' ומשמע שדווקא בתך אסורה אבל בת אשתך מותרת וכתיב 'ערות אשה ובתה לא תגלה' אלא ע"כ באופן שנשא את האשה אסור לקחת בתה ובאופן שאנס את האשה מותר לקחת את בתה.
- ב רבנן גזרו שלאחר שאדם אנס אשה שלא ישא את אמה או את אחותה או את בתה משום שחוששים שלאחר שישא את השנייה יחזור ויאנס את הראשונה ויעבור על איסור, וגזירה זו שייכת רק בחיי הראשונה אבל לאחר שמתה מותר לישא את אמה או את אחותה או את בתה.
- ג נחלקו ר' יהודה ורבנן באיסור של אשת אביו: לרבנן האיסור נאמר רק באשה שאביו נשא ולא באשה שאביו אנס, ולר' יהודה האיסור נאמר בין באשה שאביו נשא ובין באשה שאביו אנס. המקור של ר' יהודה שאנוסת אביו אסורה הוא מהפסוק 'ולא יגלה כנף אביו' ור' יהודה מבאר שפסוק זה מדבר באונס משום שפסוק זה סמוך לפרשת אונס, ורבנן חולקים שפסוק זה מדבר בשומרת יבם של אביו.
- ד כך מבואר בדברי הברייתא ששני אחים תאומים שהייתה הורתן ולידתן שלא בקדושה והתגיירו אינם חייבים משום אשת אח, כיון שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי.
- ה רב ששת מבאר שרבנן גזרו שאסור לאחד לישא את אשת חברו משום שנראה שנושא אשת אח, וגזירה זו נאמרה רק באופן שהם אחים מהאם או אחים מהאב והאם אבל באופן שהם אחים מהאב לא שייך גזירה זו משום שיאמרו הרואים שאינם אחים מן האב משום שסתם עובדת כוכבים זונה היא.
- ו רב ששת סובר שרבנן גזרו שאסור לאחד לישא את אשת חברו רק באופן שהם אחים מהאם בלבד אבל באופן שהם אחים מהאב ומהאם רבנן לא גזרו משום שקוראים להם 'בני פלוני' והרואים יחשבו שהם אחים מהאב לחוד ובאופן שהם אחים מהאב לחוד רבנן לא גזרו משום שסתם עובדת כוכבים זונה היא.
- ז כך מבואר בדברי הברייתא ששני אחים תאומים שהייתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה חייבים משום אשת אח משום שלא נאמר בהם דין 'כקטן שנולד', ובדברי הברייתא מבואר שאינם חייבים ביבום ורש"י מבאר שאין להם קורבה מן האב משום שהתורה הפקירה את זרע הגוי שאין לו קורבה לבניו לענין יחוס, דכתיב 'בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם'.

- אחותו – אחותו מן האב יקיים ואחותו מן האם יוציא^א.
- אחות אביו – אחות אביו מן האב יקיים, אחות אביו מן האם יוציא^ב.
- אחות אמו – אחות אמו מן האב לר"מ יוציא לרבנן יקיים, אחות אביו מן האם יוציא^ט.
- חמותו – לר' ישמעאל אסורה לר"ע מותרת^ז.
- עריות שנוצרו על ידי קידושין (כגון אשת אחיו ואשת אביו ואשת אחי אביו) – מותר.

דף צט

- ◇ דין עבד לענין שיעבוד – לפי הלישנא קמא כמטלטלים לפי הלישנא בתרא כקרקעות^א.
- ◇ דיני קרבנות של אדם שהוא ספק כהן ספק ישראל – לרש"י אינו יכול לשלוח כהן להקריב את הקרבנות משום שאינו יכול לעבוד בעצמו לתוס' יכול לשלוח כהן להקריב את הקרבנות משום שאם יבא אליהו ויאמר שהוא כהן היה ראוי לעבוד עבודה.
- ◇ דיני חלוקת תרומה – אין חולקים תרומה בבית הגרנות: א. לחרש שוטה וקטן (משום שאינם בני דיעה והוי זילתא לתרומה). ב. לטומטום ואנדרוגינוס (משום שהם בריה בפני עצמה והוי זילתא לתרומה). ג. לאשת כהן. ד. לערל וטמא (משום דמאיסי). ה. לכהן שנשא אשה פסולה (רבנן קנסו). ו. עבד לר' יהודה אין חולקים לר' יוסי חולקים^ב.

דף ק

◇ דיני כהן שיש ספק מי אביו

- בזנות (כגון עשרה כהנים שפירש אחד מהם ובעל) – פסול לעבודה מגזירה דרבנן כיון שאינו יודע מי אביו.
- בנישואין (כגון ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון) – כשר לעבודה משום שרבנן לא גזרו אלא בזנות ולא בנישואין.
- בזנות על ידי נישואין (כגון אשה שנשאת על תנאי ולא התקיים התנאי ובטלו קידושיה) – כשר לעבודה משום שרבנן לא גזרו בזנות על ידי נישואין^ג.

שלמות

- ז בדברי רש"י [ד"ה נשא] ותוס' [ד"ה נשא] מבואר שמדובר באחותו שהורתה ולידתה שלא בקדושה שהתגיירה. ונחלקו רש"י ותוס' בטעם האיסור של אחותו מן האם: רש"י מפרש שטעם האיסור הוא גזירה שמא ישא את אחותו שהורתה ולידתה בקדושה ויש בה איסור דאורייתא וגזירה זו לא שייכת באחותו מן האב משום שמותר באחותו מן האב כיון שאין לו קורבה לאביו משום שהתורה הפקירה את זרע הגוי. תוס' מקשים על דברי רש"י שטעם זה לא שייך בגר שהורתה ולידתה שלא בקדושה שמותר באחותו, ובדברי אמימר מבואר ששני גרים שהותרתם ולידתם שלא בקדושה אסורים כל אחד באשת אחיו. ותוס' מבארים שטעם האיסור של אחותו מן האם הוא משום דאתי לאיחלופי בישראל גמור ויבואו להתיר אחותו, אבל באחותו מן האב לא שייך גזירה זו.
- ח רש"י מבאר שטעם האיסור באחות אביו מן האם הוא גזירה שמא ישא אחותו אבל באחותו אביו מן האב לא שייך גזירה זו כיון שמותר באחותו מן האב, ותוס' מבאר שטעם האיסור באחותו אביו מן האם שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה שהרי היה אסור בה בנכריות אבל באחות אביו מן האב מותר משום שהיה מותר בה בנכריות.
- ט רש"י מבאר שטעם האיסור של אחות אמו מן האב הוא גזירה שמא ישא אחותו ונחלקו ר"מ ורבנן האם שייך גזירה זו גם באחות אמו מן האב לר"מ שייך גזירה זו כיון שיש בה צד אם רבנן לא שייך גזירה זו כיון שהיה אחותו מן האב.
- י דברי הגמ' נאמרו לדעת רבא [לעיל צד] שנחלקו ר' ישמעאל ור"ע בדין חמותו לאחר מיתת אשתו לר' ישמעאל חייב שריפה ולרבי עקיבא אינו חייב שריפה אלא יש בכך איסורא בעלמא, וכך נחלקו בגר שהורתה ולידתה שלא בקדושה האם מותר בחמותו לר' ישמעאל אסור בחמותו ולר"ע מותר בחמותו.
- יא נחלקו התנאים האם מטלטלים משתעבדים לכתובה לר"מ מטלטלים משתעבדים לכתובה, ותוס' מבאר שנחלקו באופן שגובים מהאדם עצמו או באופן שנתן לחברו במתנת שכיב מרע אבל באופן שנתן לחברו במתנה רגילה או ביושר או בלוקח לכו"ע מטלטלים לא משתעבדים לכתובה. ובאופן שמטלטלים לא משתעבדים נחלקו הלישנות בגמ' האם האדם סומך דעתו על עבד לל"ק לא סומך דעתו כמו מטלטלים וללישנא בתרא סומך דעתו כמו קרקעות.
- יב נחלקו האמוראים מדוע אין חולקים תרומה לאשה האם הטעם הוא גזירה שמא תקבל לאחר שתתגרש או משום יחוד, ונפק"מ בבית הגרנות שקרובה לעיר שלא שכיח בה אנשים שאין חשש של גרושה כיון שאם תתגרש כולם ידעו ויש חשש של יחוד, וכן בבית הגרנות שרחוקה מהעיר ששכיח שם אנשים שיש חשש של גרושה ואין חשש של יחוד. תוס' מבאר שהכוונה 'קטן' הוא לכהן שאינו יודע לישא כפיו אבל כהן שיודע לישא כפיו למרות שאינו בגיל שלש עשרה חולקים תרומה.
- נחלקו ר' יהודה ורבנן האם חולקים תרומה עבד בלא רוב לר' יהודה אין חולקים משום שבמקומו של ר' יהודה היו מעלים מתרומה ליוחסים. ר' יוסי לא היו מעלים מתרומה ליוחסים.
- הגמ' מבארת שלמרות שאין חולקים תרומה בבית הגרנות מ"מ שולחים להם תרומה לבתייהם חוץ מטמא ואדם שנשא אשה שאינה הוגנת לו אבל לערל שולחים משום ש'נפיש אונסיה'.
- יג בדברי הגמ' מבואר שלפי שמואל ב'קידושי טעות' כלומר אשה שנשאת על תנאי ולא התקיים התנאי יכולה למאן בין בקטנה ובין בגדולה ואפילו באופן שילדה אבל ב'קידושי קטנות' כלומר קטנה יתומה שנשאת על ידי אחיה ואמה יכולה למאן רק בקטנה ולא בגדולה.

דף קא

◆ ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון שהכה אביו

- הקדמה – באופן שהכה את האב הראשון לחוד או את האב השני לחוד אינו לוקה משום שיש ספק האם עבר על לאו, אלא שיש לדון באופן שהכה את האב הראשון ואת האב השני וכדלהלן.
- שיטת ת"ק – בין באופן שהכה בבת אחת בין באופן שהכה בזה אחר זה חייב משום שהתראת ספק שמה התראה.
- שיטת ר' יהודה לפי הברייתא הראשונה – באופן שהכה בבת אחת חייב משום שנחשב התראת ודאי, באופן שהכה בזה אחר זה פטור משום שהתראת ספק לא שמה התראה¹⁷.
- שיטת ר' יהודה לפי הברייתא השנייה – בין באופן שהכה בבת אחת בין באופן שהכה בזה אחר זה פטור משום שיש דין בהכאת אביו ואמו שחייב רק באופן שיודע מי אביו ואמו¹⁸.

פרק שנים עשרה

◆ דיני הדיינים בחליצה

- מספר הדיינים – לת"ק צריך שלשה דיינים, לר' יהודה צריך חמשה דיינים, לר' שמעון ור' יוחנן הסנדלר החליצה כשרה גם באופן שלא חלצה בפני שלשה דיינים¹⁹.
- האם צריך דיינים מומחים – לא צריך דיינים מומחים אלא מספיק ג' הדיוטות שיודעים לקרוא את הפרשה²⁰.
- דיין סומא – סומא בשתי עיניו פסול משום שהדיין צריך לראות את הרוק שיצא מפיו היבמה דכתיב 'לעיני הזקנים', וסומא בעין אחת כשר.

דף קב

◆ דיני גר

- האם גר כשר לדון:
  - באופן שאין אמו מישראל – לדון ישראל פסול, ולדון גר אחר כשר²¹.
  - באופן שאמו מישראל – כשר לדון בין ישראל ובין גר אחר²².
- האם גר כשר לדון בחליצה – פסול עד שיהיו אביו ואמו בישראל דכתיב 'ונקרא שמו בישראל'.

◆ דיני חליצה

- חליצה במנעל – נחלקו התנאים בדעת ר"מ: לתנא דמתניתין לכתחילה אין חולצים ובדיעבד חליצתה כשרה, ולר' יעקב לכתחילה חולצים במנעל²³.

שלמות

- יד תוס' מבאר שרק באופן זה נחשב להתראת ודאי משום שיודע בוודאי שעובר איסור של הכאת אביו, אבל באופן שיודע בוודאי שעובר איסור ולא יודע איזה איסור עובר (כגון פגול ונוטר שהתערבו ומדאורייתא האיסור המועט בטל ברוב אלא שלא ידוע מי המועט ומי המרובה) נחשב להתראת ספק.
- טו המקור של ר' יהודה לפי הברייתא השנייה שהחייב של מכה אביו ואמו נאמר רק באופן שיודע מי אביו ואמו הוא מהיקש בין מכה אביו למקלל אביו, ומקלל אביו הוקש למברך השם' ולכן דורשים שכמו שב'מברך השם' לא שייך שותפות כך מכה אביו אין בו שותפות כלומר שיודע מי אביו.
- טז המקור של ת"ק שצריך שלשה דיינים דכתיב 'ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים' שנים ואין בי"ד שקול מוסיפים עליהם עוד אחד, ור' יהודה סובר שיש פסוק נוסף 'וקראו לו זקני עירו' ולכן צריך ארבעה דיינים ואין בי"ד שקול מוסיפים עליהם עוד אחד, והגמ' מוכיחה שר' יהודה חזר בו וסובר שצריך שלשה דיינים.
- ר' שמעון ור' יוחנן הסנדלר [להלן קד ב] אומרים שבאופן שחלצה בפני שלשה דיינים ונמצא אחד קרוב או פסול חליצתם כשרה ומבואר שלא צריך שלשה דיינים, ותוס' [קה ב ד"ה רבי שמעון] מבאר שלדבריהם לא צריך אפילו שני דיינים אלא צריך עדות על החליצה.
- יז המקור שלא צריך דיינים מומחים: לת"ק דכתיב 'וקראו לו זקני עירו' לרבות אפילו הדיוטות ולר' יהודה מדכתיב 'בישראל' לרבות הדיוטות.
- יח המקור שגר פסול לדון ישראל דכתיב 'שום תשים עליך מלך מקרב אחיך תשים עליך מלך' שכל שררה ממנים רק אדם 'מקרב אחיך' אבל גר אינו נחשב מקרב אחיך. ודורשים 'עליך' שפסול לדון ישראל אבל לדון גר אחר כשר.
- יט רש"י סובר שהדין שגר פסול לדון ישראל נאמר רק באופן שדן דיני נפשות אבל באופן שדן דיני ממונות כשר, ותוס' חולק וסובר שהדין שגר פסול לדון ישראל נאמר בין דיני ממונות ובין דיני נפשות, אמנם נחלקו תירוצי התוס' [קה ב ד"ה ואנא] האם הדין שגר פסול לדון ישראל בדיני ממונות נאמר בין באופן שדן בכפיה ובין באופן שדן שלא בכפיה, או דלמא נאמר רק באופן שדן בכפיה משום שנחשב שררה אבל באופן שדן שלא בכפיה אינו נחשב שררה.
- יט גר שאמו מישראל נחשב 'מקרב אחיך' ולכן כשר לדון ישראל.
- כ הגמ' מבארת שהטעם של ת"ק בדעת ר"מ שלכתחילה לא חולצים במנעל הוא גזירה משום 'מנעל מרופט' (כלומר קרוע בצורה שא"א ללכת עמו), או גזירה משום 'חצי מנעל' (כלומר שנחתך חלקו העליון של הנעל) ולכן צריך לחלוץ בסנדל.

- קשירת הנעל – נחלקו האמוראים בירושלמי האם צריך לקשור את הנעל בקשר גמור, ותוס' מבאר שנהגו לקשור בקשר גמור.
- חליצה ביד ימין – לכתחילה צריך לחלוץ ביד ימין, אמנם בדיעבד כשר גם באופן שחלצה ביד שמאל או בשיניה.
- חליצה ללא כוונה – פסולה בין באופן שהיבם לא התכוון ובין באופן שהיבמה לא התכוונה כ"א.

דף קג

- ◆ חליצה בישיבה – לכתחילה צריך לחלוץ בעמידה, ובדיעבד חליצה בישיבה כשרה כ"ב.
- ◆ חליצה ביבם סומא – החליצה כשרה.
- ◆ נעל שעשויה מעץ (קב הקיטע) – לרבי מאיר כשרה לחליצה, לרבנן פסולה לחליצה כ"ג.
- ◆ חליצה בקיטע – לרש"י ור"ת כשר לחליצה, לר"י פסול לחליצה כ"ד.
- ◆ נעל שלא שייכת ליבם – לכתחילה צריך לחלוץ בנעל שייכת ליבם, ובדיעבד החליצה כשרה גם בנעל שלא שייכת ליבם כ"ה.
- ◆ נעל גדולה וקטנה – נעל גדולה שאינו יכול להלך בו או קטנה שאינה מכסה את רוב רגלו פסולה דכתיב 'נעלו' הראויה לו.

◆ נעל מנוגעת

- נגע מוסגר – החליצה כשרה.
- נגע מוחלט – לרב פפי החליצה פסולה ולרב פפא החליצה כשרה כ"ו.

◆ נעל של ע"ז

- עבודה זרה שאי אפשר לבטלה - החליצה פסולה.
- עבודה זרה שאפשר לבטלה:
- לפני הביטול – לרש"י לכתחילה לא יחלוץ ובדיעבד החליצה כשרה, לר"ת החליצה פסולה כ"ז.
- לאחר הביטול – לפי ר"ת לכתחילה לא יחלוץ ובדיעבד החליצה כשרה.

לע"נ א"מ הר"ר יהודה ב"ר יעקב צבי זצ"ל

ניתן להשיג במייל B0527147396@gmail.com

✽ השלמות ✽

- כא הגמ' אומרת שיבמה קטנה שגדלה יחד עם אחי בעלה לא חוששים שחלצה נעל לאחד מהם, אבל באופן שראינו שחלצה נעל אחד חוששים שהתכוונו לחליצה ולכן נפסלת ליבום אמנם אינה מותרת לשוק עד שתחלוץ שוב משום שחוששים שלא התכוונו לחליצה.
- כב תוס' מבאר שלמרות שכתוב 'ועמד ואמר' מ"מ חליצה בישיבה אינה פסולה משום שאין זה אלא סיפור דברים, וכן למרות שחליצה נחשבת כגמור דין ובגמור דין הבעלי דינים צריכים לעמוד מ"מ חליצה בישיבה כשרה.
- כג רש"י מבאר שנחלקו ר"מ ורבנן האם דורשים 'ואנעלך תחש' רבנן סוברים שדורשים 'ואנעלך תחש' שדווקא נעל מעור כשרה אבל נעל ממין אחר פסולה ור"מ סובר שלא דורשים 'ואנעלך תחש'. ובדברי הגמ' מבואר שר"מ מודה בנעל שעשויה מבד שפסולה לחליצה משום שנעל הוא דבר שמגן אבל בד אינו מגן.
- בדברי הגמ' מבואר שלמרות שרבנן דורשים 'ואנעלך תחש' למעט נעל שאינה עשויה עור מ"מ רבנן לא דורשים שנעל כשרה רק באופן שעשויה מעור תחש משום שיש יתור 'נעל' לרבות מין אחר. ר"ת סובר שלפי רבנן נעל שעשויה מעור בהמה פסולה משום שצריך עור בהמה טהורה כמו 'תחש' אמנם תוס' סובר שלא צריך בהמה טהורה. בדברי הגמ' מבואר שלפי רבנן נעל שעשויה מעץ ומחופה עור כשרה.
- הגמ' אומרת שסנדל תפור בפשתן פסול ורש"י בפירושו הראשון מבאר שהכוונה סנדל שיש בתוכו בגד פשתן, ורש"י בפירושו השני מבאר שהכוונה סנדל שתפור עם חוטי פשתן. הגמ' אומרת שסנדל של עור ורצועותיו של עור בהמה כשר משום ששער בהמה נחשב לעור, אמנם נעל שעשויה כולה משיער פסולה משום שמחמת עוביה אינה נקראת נעל אלא 'קרקא'.
- כד במשנה כתוב 'מן הארכובה ולמטה חליצה כשרה מן הארכובה ולמעלה חליצה פסולה', ורש"י ור"ת פירשו שהכוונה נקטעה רגלו מן הארכובה ולמטה כשר משום שנחשב רגל מן הארכובה ולמעלה פסול משום שלא נחשב רגל. אמנם ר"י סובר שקיטע פסול לחליצה, וביאור דברי המשנה 'מן הארכובה ולמטה חליצה כשרה מן הארכובה ולמעלה חליצה פסולה' הוא, שבאופן שקשר את רצועות המנעל מן הארכובה ולמטה כשר ובאופן שקשר את רצועות המנעל מן הארכובה ולמעלה פסול.
- כה הגמ' מובאת שלא דורשים 'נעלו' למעט נעל שאינה שלו משום שיש יתור 'נעל' לרבות נעל שאינה שייכת לו.
- כו לרב פפי החליצה פסולה משום שהנעל עומדת לשריפה ו'כתותי מכתת שיעוריה' ולרב פפא החליצה כשרה דכתיב 'ושרף את הבגד' ולומדים שאפילו בשעת שריפה נחשב בגד [רש"י ד"ה חליצתה כשרה].
- כז בדברי הברייטא בסוגיין מבואר שסנדל של עבודת כוכבים לכתחילה לא תחלוץ ואם חלצה חליצתה כשרה ורש"י מבאר שמדובר בעבודת כוכבים שאפשר לבטלה ולכן החליצה כשרה אבל באופן שאי אפשר לבטלה החליצה פסולה משום שכתותי מכתת שיעוריה, ור"ת חולק על דברי רש"י וסובר שגם באופן שאפשר לבטל החליצה פסולה ורק לאחר הביטול החליצה כשרה ומ"מ לכתחילה לא יחלוץ משום שמאוס למצווה שהיה עליו שם של עבודה זרה.